

Koningin Beatrix opent de jubileumexpositie

Door een oude scheepsklok te luiden, markeert de koningin de opening van de jubileumtentoonstelling *Een verbeelding van het verleden*.

Waar normaal het geroezemoes van bezoekers en de haastige voetstappen van rennende kinderen klinken, weerklonk op 26 augustus even voor drieën een volstrekt ander geluid. Op een muisstille overdekte binnenplaats luidde Koningin Beatrix een enorme scheepsklok. Eerst wat aarzelend, maar daarna met een ferme zwiep markeerde zij de opening van de jubileumexpositie *Een verbeelding van het verleden*. Na een rondleiding door het geheel vernieuwde binnenmuseum nam de koningin vanaf haar koninklijke Lemster aak een vlootshow af. Ruim 70 historische schepen namen hieraan deel.

De opening van de tentoonstelling *Een verbeelding van het verleden* in het binnenmuseum door Koningin Beatrix vormt de bekroning van het jubileumjaar van het Zuiderzeemuseum. De opening van het museum vijftig jaar geleden was de

realisering van een droom van vele betrokkenen. Zij wilden een museum waarin de sporen van de Zuiderzee waren terug te vinden. Sporen die verder terugliepen dan 1932, het jaar waarin het laatste gat in de Afsluitdijk werd gedicht. Door de afsluiting

ontstond destijds behoefte aan een museum waarin bewaard zou worden wat anders verlorën zou gaan: de traditionele cultuur van het leven in de ste-

Koningin Beatrix staat zelf aan het roer tijdens de vlootrevue. Foto: Obbe Deelstra

den en dorpen rondom de Zuiderzee. Het museum opende zijn eerste tentoonstelling in 1948 in de Drommedaris in Enkhuizen. Twee jaar later kon het Peperhuis - een voormalig pakhuis van de VOC - worden betrokken. In de decennia hierna werden nog verschillende panden toegevoegd, zoals de Taveerne, De Schepenhal, de

Vlak voordat koningin Beatrix arriveert, vertelt een medewerker van de Rijksvoorlichtingsdienst nog één keer aan Chantal de Graaff wat ze moet doen.

Ogenschijnlijk niet onder de indruk van de gebeurtenis overhandigt de vijfjarige Chantal de Graaff uit Enkhuizen een boeketje bloemen aan de koningin.

Erwtenkamer en het West-Indisch Pakhuis. Ruim vijftig jaar na de afsluiting van de Zuiderzee - in 1983 - gingen bovendien de poorten van het buitenmuseum open.

Al in 1991 werden de eerste voorbereidingen getroffen om het binnenmuseum aan te passen aan de eisen van deze tijd. Klimatologische beheersing en een betere toegankelijkheid stonden daarbij hoog op het verlanglijstje, evenals een passende invulling van het

ere van de vijftigste verjaardag van het Zuiderzeemuseum en de opening van de jubileumtentoonstelling; menigeen zal stilletjes hebben gedacht en gevoeld dat haar kloggelui ook de inwijding van het geheel vernieuwde binnenmuseum gold.

Trotse ouders

Koningin Beatrix arriveerde omstreeks half drie op de Wierdijk. Ondanks de stromende regen werd zij verwelkomd door een enthousiaste groep zingende Enkhuizers en toeristen. Bij de toegangspoort stond Chantal de Graaff uit

Enkhuizen haar op te wachten met een boeketje. Het vijfjarige meisje was gekleed in Marker klederdracht. Ogenschijnlijk niet onder de indruk van de bijzondere gebeurtenis overhandigde zij de bloemen. Even te voren stond Chantal nog verveeld om zich heen te kijken en kon zij een geewu niet onderdrukken. De trotse ouders daarentegen waren zichtbaar gespannen en liepen zenuwachtig heen en weer te dreutelen. De medewerkers van de Rijksvoorlichtingsdienst hielden hen wijselijk op afstand van hun dochter. De Koningin liep na dit vertederende welkom met haar boeketje over de binnenplaatsen naar de gloednieuwe overdekte binnenplaats, alwaar directeur Arnout Weeda voor een select gezelschap een toespraak hield. De be-

perkte ruimte had het museum genoopt de gasten in groepen in te delen. Dat was nodig, want er was met groot enthousiasme op de uitnodiging voor de feestelijke dag gereageerd. Terwijl het museum aanvankelijk 250 gasten verwachtte, bleken er uiteindelijk 450 van plan te komen. De belangrijkste genodigden kregen een stoel op de overdekte binnenplaats. Hun partners, andere gasten en de medewerkers van het museum konden de toespraak op andere locaties via een monitor volgen.

Identiteit

Net als oud-minister van Onderwijs, Kunsten & Wetenschappen Van der Leeuw 48 jaar geleden deed bij de opening van het Zuiderzeemuseum op zijn huidige locatie, hield Weeda zijn gehoor voor dat de identiteit van Nederland duidelijk is terug te vinden in het verleden van de steden rondom de Zuiderzee. Van der Leeuw stelde toen: 'Een volk dat zijn verleden niet meer kent, werkt aan de ondergang van zijn identiteit'. Weeda onderstreepte dat in zijn toespraak en beschreef in vogelvlucht de historie van het Zuiderzeegebied in relatie tot die identiteit. Hij belichtte de band van het koningshuis met het museum en de Zuiderzeeregio. Daarbij wist hij nog een vermakelijke anecdoten op te dissen over Juliana die tot twee keer toe haar hoofd stootte aan een lage mastbalk. Ook greep hij terug op de Zuiderzee Visscherij Tentoonstelling, die 68 jaar geleden de op-

2 *Storm en regen bepalen het weerbeeld op 26 augustus. De mannen die het verkeer regelen op de Wierdijk voor het binnenmuseum hebben er wat op gevonden.*

braakliggende terrein naast het West-Indisch Pakhuis. De daadwerkelijke verbouwing annex nieuwbouw ging in 1996 van start. Het resultaat is een geheel vernieuwd museum dat sinds 1 juli jongstleden toegankelijk is voor publiek. De Koningin kwam weliswaar ter

Een verbeelding van het verleden

Koningin Beatrix opende op 26 augustus de tentoonstelling *Een verbeelding van het verleden*. Het Zuiderzeemuseum had de burgemeesters uit tal van Zuiderzeegemeenten gevraagd om voorwerpen te selecteren die kenmerkend zijn voor de geschiedenis van eigen stad of streek. Het resultaat is een bonte verzameling objecten die varieert van haringen op sterk water tot de keten van Bossu. Voor het vijftigjarige Zuiderzeemuseum vormde de vorstelijke opening een bekroning van het jubileumjaar.

Wie bovenaan de brede trap staat die toegang geeft tot de ruimte voor tijdelijke exposities, heeft een fraai overzicht. Middenin de zaal ligt een groot tapijt dat de kaart van de voormalige Zuiderzee voorstelt. De gemeenten waarvan objecten in de tentoonstelling zijn opgenomen, zijn aangegeven met stippen. Vitrines staan haaks op het kleed in een stervormig patroon opgesteld. De inhoud ervan is zeer divers. Om een indruk te geven: de gemeente Venhuizen leverde het complete werk van de

West-Friese schrijfster J. Visser-Roosendaal, die tekende voor vele streekromans; de gemeente Volendam koos voor een hedendaags plastic, waarin kunstenaar Gerrit Koning zijn leven en dat van zijn familie heeft verbeeld; de gemeente Zeewolde selecteerde 13de-eeuwse kogelpotten en een 18de-eeuwse tabaksdoos met een toepasselijke spreuk; Amsterdam stuurde een schilderij van P.J. Schotel van de Willemsluis bij Amsterdam uit 1854 en de gemeente Medemblik kwam met een pot haringen op sterk water, de laatste die in de Zuiderzee zijn gevangen. Eén ding hebben ze gemeen: ze hebben voor de inzenders cultuurhistorische waarde en vertegenwoordigen volgens de burgemeesters een belangrijke episode uit de specifieke geschiedenis van hun gemeenten. Sommige objecten en de grote afwisseling zullen wellicht op de lachspieren van de bezoekers werken. Het ontbreken van een heldere rode draad is de professionals mogelijk een doorn in het oog. Maar juist die ogenschijnlijke chaos maakt de jubileumtentoonstelling zo aardig. (MS)

maat vormde voor het Zuiderzeemuseum. Destijds maakten koningin Wilhelmina, prins Hendrik en prinses Juliana hun opwachting. Voor Weeda en het museum een mooi aanknopingspunt om parallellen te trekken. Het programma van de 26ste augustus was er zelfs op afgestemd. Net als toen was er een vlootrevue georganiseerd, evenals een groots vuurwerk. Jammer genoeg bleken de parallellen talrijker dan gedacht. Net als in 1930, was het weer niet al te best en dreigde de vlootrevue in het water te vallen. Anno 1998 kon het evenement evenwel doorgang vinden, zij het dat de schepen vanwege de harde wind geen zeilen konden voeren.

Wijde omgeving

Maar eerst zou koningin Beatrix nog de openingshandeling verrichten. Arnout Weeda nodigde haar uit om de scheepsklok te luiden. Hij beloofde ervoor te zorgen dat vervolgens iedereen in de wijde omgeving van het museum zou weten dat de opening van de jubileumtentoonstelling een feit was. Toen de koningin zich van haar taak had gekweten, vlogen er vanaf het dak van het binnenmuseum enkele vuurpijlen met harde knallen het luchtruim in. Boven

het glazen dak van de overdekte binnenplaats vormde zich een oranje rookwolk en buiten toeterden alle deelnemers aan de vlootshow er lustig op los.

Met een select gezelschap bezocht de koningin daarna als eerste officiële gast de zojuist geopende expositie *Een verbeelding van het verleden*. Geïnteresseerd liet zij zich langs de bonte verzameling van inzendingen uit Zuiderzeegemeenten leiden. Het beeld van ingenieur Lely trok onmiddellijk haar aandacht, meer nog dan de foto van haar grootmoeder in de proefpolder bij Andijk. Vervolgens bezocht zij enkele andere zalen van het opnieuw ingerichte binnenmuseum.

Met belangstelling luisterde zij naar de toelichting van verschillende museummedewerkers en stelde zo nu en dan een vraag.

Verkleumd

Ondertussen bleef de regen met bakken uit de hemel komen en stond er een stevige wind. Iedereen vreesde het ergste voor de vlootshow, het volgende onderdeel van het programma. In dat hondenweer scheepten de gasten bij de Kalkovens verkleumd, verwaaid en verregend in. Aan boord van een viertal ruim bemeten zeilschepen van de 'bruine vloot' van Enkhuizen en Kampen zouden zij de vlootshow

De vorstin luistert aandachtig naar de toelichting van Greet van Duijn bij de tentoonstelling over de Zuiderzeevervisserij.

Fokelien Renckens-Stemmenberg leidt koningin Beatrix rond in de jubileumtentoonstelling.

Erik Walsmit vertelt de koningin over De Peperzolder.

van dichtbij meemaken. De meesten zochten echter direct de beschutting van de stuurhut of het verbouwde ruim, tijdelijk niet geïnteresseerd in wat zich in het Krabbersgat zou afspelen. Tot ieders grote verbazing en verrassing hield het plots op met regenen en brak er zelfs een waterig zonnetje door toen de koningin aanstalten maakte om met De Groene Draeck, de Lemster aak van het koningshuis, van wal te steken. Alsof ze zelfs het weer kan registreren. Gehuld in een zwarte stola, een dito rok met een felgekleurd ruitenpatroon en een knalrode hoed verdween zij in de roef om er korte tijd later sportief gekleed weer uit te komen. Ze nam het roer over en koerste vastberaden naar het Krabbersgat, alwaar de ruim zeventig historische schepen klaar lagen voor de vlootrevue. De Groene Draeck voer langs de schepen die voor de gelegenheid waren getooid met de nationale driekleur. Een enkeling had zijn boot zelfs versierd met kleurige vlaggetjes. De Lemster aak ging voor anker, waarna alle schepen één voor één passeerden op de motor en de traditionele groet uitbrachten door de fok te laten zakken. Zelfs de meest stoere schipper kon later niet ontkennen dat dit moment indruk maakte. "De koningin die speciaal naar jou zwaait; dat is toch wel bijzonder." Het mooiste schouwspel was echter te zien toen alle schepen aan de wind met gebolde zeilen het ruime sop van het IJsselmeer kozen. De verbeterde weersomstandigheden maakten het mogelijk om

zonder gevaar voor leven de zeilen te hijsen. De schippers maakten er gretig gebruik van.

Knaapje

Terug naar de Marker Haven, andere kleding aan en op naar het Amsterdamse Huis voor een drankje en een hapje. Geflankeerd door een heer in uniform met verblindend gepoetste knopen bleef de koningin opmerkelijk lang geanimeerd met allerlei mensen praten. Bij het museum personeel was de hilariteit op dat moment groot. Een van de medewerkers had de stola van Beatrix in haar handen gedrukt gekregen. Die kon wel aan een knaapje tussen de jassen van de andere gasten, meende zij. Een collega wist haar daar net op tijd van te weerhouden. Een koninklijke mantel verdient immers een exclusievere behandeling. En het is handig wanneer je hem zo kunt pakken, als de koningin het welletjes vindt en naar huis wil. Ruim een half uur later dan gepland, brak dat moment aan. Om tien over zes vloog de helicopter met het koninklijk bezoek over het buitenmuseum. De koningin wierp een laatste blik op dat wat de identiteit van het Nederlandse volk bevestigt.

Slauerhoff

Waar de feestelijke dag in Enkhuizen voor de koningin was beëindigd, waren er nog volop activiteiten voor de gasten en de opvarenden van de schepen die deel hadden genomen aan de vlootrevue. In het Peperhuis deden de gas-

ten zich tegoed aan een heerlijk buffet. In het Amsterdamse Huis in het buitenmuseum kregen de schippers en hun bemanningen een schippersbuffet voorgeschoteld. Directeur Arnout Weeda liep het vuur uit zijn schoenen om ondertussen een boekje over de renovatie en nieuwbouw van het binnenmuseum in ontvangst te nemen en vervolgens diverse prijzen aan schippers uit te reiken. Hij had een verrassing voor de schipper van het meest bemande schip, het minst bemande schip, het schip komende uit de verste haven en voor de oudste schipper met het oudste schip. De laatste - de heer Maarleveld van de botter Antje Drop HK10 - kreeg het Amsterdamse Huis in een ommezien stil door met luide stem een gedicht van Slauerhoff te declameren.

Tot slot was er nog een spetterend vuurwerk, deels als bij de Zuiderzee Visscherij Tentoonstelling in 1930. Het duurde even voordat de eerste pijl de lucht in ging. Dit ontlokte een der schippers het initiatief om vast zelf een vuurpijl te ontsteken. Hoongelach klonk op toen deze amateurpijl vroegtijdig doofde in het water. Hij viel in het niet bij het ruim twintig minuten durende spektakel dat de skyline van het Zuiderzeemuseum telkens weer in het licht liet baden. De enorme knallen moeten tot ver in de omgeving zijn gehoord, maar tegen twaalfen keerde de rust weer in het Zuiderzeemuseum.

José Leeuwenkamp / Mieke Scharloo